

Het dochtertje van Jaïrus.

Het gaat vandaag om een klein reisverhaal binnen het grote reisverhaal dat de twee boeken van Lucas vormen. In het voorafgaande stuk was Jezus even het meer overgestoken naar de landstreek van de Gerasenen dat tegenover Galilea gelegen is. Daar, in het buitenland, genas Jezus een man die bezeten was door demonen (u weet wel, die zichzelf Legioen noemde, en van wie de demonen toen in een kudde zwijnen gingen). Nu zijn we weer terug in Galilea, en onmiddellijk gaat Jezus weer op weg, om iemand te genezen, maar het is een weg met hindernissen. En even lijkt het dan ook alsof dit genezingsverhaal geen goede afloop zal krijgen. Op weg naar dat meisje met een dodelijke ziekte, komt Jezus waarschijnlijk maar langzaam vooruit door de grote menigte die om hem heen is, die tegen hem opdringt. Hij wordt dan nog extra opgehouden door iemand anders die ongevraagd genezing bij hem zoekt, en komt daardoor te laat om het meisje nog te genezen. Je staat op de wachtlijst voor een operatie, je denkt dat je nu aan de beurt bent, maar iemand anders gaat voor, terwijl het er al zo om spant. Nog voor Jezus bij het huis is aangekomen, komt het vreselijke bericht: ze is dood. Ja, wij weten beter, wij kennen het happy end. Als de naam Jaïrus valt, weten wij meteen dat zijn dochtertje wordt opgewekt uit de dood. Maar voor Jaïrus zelf moet het anders geweest zijn, hij moet het oponthoud vol ongeduld gadeslagen hebben, voor hem moet de wereld stilgestaan hebben toen die persoon met de onheilstijding uit zijn huis kwam. Vol geloof en vertrouwen in afwachting van de Meester, en dan, páts, alle hoop aan scherven. Zie dan maar eens je vertrouwen te houden. Toch is dat wat Jezus van hem vraagt: 'Wees niet bang, maar geloof'. Of: blijf vertrouwen (in het Grieks is dat hetzelfde woord). De gelukkige afloop is bekend.

Het lijkt dat de bloedvloeiende vrouw alleen opgevoerd wordt wegens het oponthoud dat zij betekent, waardoor het dochtertje van Jaïrus al gestorven is als Jezus aankomt. De vrouw functioneert dan slechts om het wonder dat Jezus aan het meisje verricht nog groter te maken. Maar het is natuurlijk niet toevallig dat in beide ziektegeschiedenissen de periode van twaalf jaar genoemd wordt. Dat alleen al maakt ons erop attent dat die bloedvloeiende vrouw wel een andere functie zal hebben dan alleen die van oponthoud. Het gaat om twee vrouwen van wie de ziekte alles met hun vrouw-zijn, hun seksualiteit te maken heeft. De eerste vrouw, de oudste, lijdt al twaalf jaar aan een ziekte, kennelijk een gynaecologische aandoening, waarvoor ze geen genezing heeft kunnen vinden, al haar pogingen daartoe hebben alleen maar tot haar financiële ondergang geleid. Het voortdurende bloedverlies moet haar lichamelijk uitgeput hebben. De mogelijkheid kinderen te krijgen is afgesneden, en daarmee is haar toekomst – zowel sociaal als economisch – kapot. Als kinderloze vrouw zal zij het voorwerp van spot en pesterij geweest zijn (kijk maar naar andere kinderloze vrouwen in de bijbel), en er is niemand om later in haar ouderdom voor haar te zorgen. Daarbij is zij ook nog veroordeeld tot een sociaal en religieus, zelfs een fysiek isolement: zij is immers onrein, en ieder die haar aanraakt is de rest van die dag ook onrein. Geen wonder dat ze schuw is geworden, geen wonder dat ze Jezus niet durft vragen haar de handen op te leggen, dat ze hem zelfs niet stiekem aan durft te raken. Hoe serieus ze de voorschriften neemt, en hoe ze de mensen in haar omgeving tegen zichzelf beschermt, blijkt uit het feit dat ze bewust slechts Jezus' kleren aanraakt. En door haar grote geloof, vertrouwen, is ook dat al genoeg voor haar genezing. Maar voor Jezus is die lichamelijke genezing niet genoeg. Hij wil weten naar wie zijn kracht is uitgegaan, en zo brengt hij de vrouw ertoe zichzelf bekend te maken. Hij dwingt haar niet, hij nodigt haar uit, want hij vermoedt haar angst en respecteert haar grenzen. En in vrees en beven, nee uitgroeiend boven haar vrees en beven, komt zij tevoorschijn. Temidden van die mensenmassa, voor de ogen van iedereen, komt zij uit haar schulp, breekt door haar zelfopgelegde grens heen, durft zij te tonen wie zij is. Het is of zij nu pas voelt bestaansrecht te hebben. Pas daarmee is zij echt genezen. Pas dan kan zij in vrede gaan.

Het dochtertje van Jaïrus is twaalf jaar, ze staat op de drempel van de volwassenheid. Maar die drempel is kennelijk te hoog voor haar, ze kan hem niet over. Er is wel gesuggereerd dat de ziekte waaraan zij leed 'Jaïrus' heet: dat hij er niet tegen kon dat zijn dochtertje groot werd, dat hij haar klein en onmondig hield. Ook is er wel gedacht, meer concreet en zakelijk, dat ze aan anorexia nervosa leed, daarom zou Jezus aan het slot zeggen dat ze haar te eten zouden geven. Je ziet het voor je: de dochter van de dominee (want daarmee is haar rol als dochter van leider van een synagoge wel te vergelijken), het glazen huis, eerst niet voluit kind mogen zijn, want altijd netjes en fatsoenlijk moeten zijn, altijd het goede voorbeeld moeten geven, en dan niet echt volwassen durven of mogen worden. Jezus doorbreekt dat patroon. Hij legt haar niet de handen op, zoals bij veel andere genezingen, maar neemt haar bij de hand. Hij zet haar als het ware op haar eigen voeten. Hij behandelt haar als de persoon die zij worden kan, niet als degene die zij geweest is. En zij wordt opgewekt uit de dood.

Van alle wonderverhalen die er in de bijbel te vinden zijn, is een opwekking uit de dood wel het meest extreme wonder. Het is de ultieme grensdoorbreking, die tussen leven en dood. En het is opvallend dat het bijna steeds om kinderen, om tieners gaat, die enig kind zijn, zoals de jongen in Naïn en de jongens die in het oude testament door Elia en Elisa opgewekt worden.

Het is alsof de dood van een kind zo'n flagrante schending is van de wereld zoals die zou moeten zijn, zo'n inbreuk op het bestaan, dat niemand zich daarbij kan neerleggen. Deze verhalen zijn stuk voor stuk een

vlammend protest tegen een ondraaglijke werkelijkheid. Nee, dit is niet goed, dit is niet zoals het moet, kinderen horen niet te sterven, en als je er alles aan wilt doen om dat te voorkomen, heb je God aan je zijde.

Wat moeten wij nu met zo'n wonderverhaal? Kun je er troost uithalen als iemand uit je naaste omgeving gestorven is? Wat heeft zo'n verhaal te vertellen als je eigen kind doodziek is? Wekt het niet alleen boos verlangen: waarom toen wel en nu niet?! Bij kinderen blijkt het anders te werken. Toen ik het eens met een groep had over dit soort verhalen en onze verlegenheid hoe die te presenteren aan kinderen, vertelde een onderwijzeres uit eigen ervaring dat het juist het lievelingsverhaal was van een meisje van wie een schoolvriendinnetje was gestorven. Dat meisje zat helemaal niet met de discrepantie tussen het verhaal en haar eigen werkelijkheid.

Al van jongs af is ook mij dit verhaal lief. Misschien had dat ook te maken met één van de eerste gedichten die ik op school uit mijn hoofd moest leren. Het is van Ed Hoornik en u hebt het vast wel eens gehoord of gelezen:

Ik ben de kleine dochter van Jairus.
Ik lig hier op een veel te grote baar.
De dood zit in mijn ogen en mijn haar,
dat, nu de krul eruit is, zonder zwier is.

Ik mis mijn pop, die nu zij niet meer hier is,
Slaapt als ik slaap, de vingers in elkaar.
Ik weet dat twee en twee tezamen vier is,
maar nu ik dood ben, is dat niet meer waar.

Waarom had ik daarstraks ook weer verdriet?
Er zou een man die toveren kon, komen,
mij beter maken, maar toen kwam hij niet.

De mensen op het dak en in de bomen
gingen naar huis, maar ik blijf van hem dromen.
Morgen ben ik de eerste die hem ziet.

Het heeft een heel speels rijm, en roept daarmee ook in de vorm de kinderlijke belevingswereld op van poppen, rekensommetjes en dokters die kunnen toveren. Het gedicht is gesitueerd in de tijdspanne dat Jezus door dat oponthoud met die bloedvloeiende vrouw nog niet gekomen is. Het bijzondere zit hem dan ook vooral in het perspectief: aan het woord is het dochtertje van Jairus nadát zij is gestorven. Je moet als dichter wel lef hebben om een dood meisje aan het woord te laten. Een meisje dat de teleurstelling van haar hoop scherp voelt ('er zou een man die toveren kon komen, mij beter maken, maar toen kwam hij niet. '), maar die tegen alles in die hoop, die verwachting niet opgeeft ('maar ik blijf van hem dromen. '). De volwassenen zijn gedesillusioneerd afgedropen. Ze zaten op het dak en in de bomen. Op het dak - daarmee wordt het vertrouwen opgeroepen van de mannen die hun verlamde vriend door het dak voor Jezus' voeten lieten zakken. En de bomen herinneren aan de nieuwsgierigheid van Zacheüs, die vanuit een boom Jezus voorbij wilde zien komen. Vol vertrouwen, of alleen maar nieuwsgierig, maar al die mensen geloofden best dat er een wonder zou geschieden, dat het zieke meisje wonderbaarlijk zou genezen. Nu is dat echter niet gebeurd, en de mensen zijn teleurgesteld, verbitterd misschien, naar huis gegaan. En nu is het meisje aan het woord, vanuit haar onmogelijk verwachtingsvolle positie. En juist daarin staat zij model voor volwassen gelovigen. Uitzien naar een betere wereld, daar soms het begin van lijken te zien, en keer op keer teleurgesteld worden. De bevrijder die zelf dictator wordt, een herkrege politieke vrijheid die vervalt in het grofste etnische geweld. Of dichter bij huis: je idealen van een betere wereld willen verwezenlijken, maar botsen op een realiteit die weerbarstiger en complexer is dan je dacht. Je wilt wel, maar het lukt niet, je tijd is te beperkt, je energie niet toereikend, je goede bedoelingen pakken zo anders uit dan je voor ogen had. Steeds als onze idealen, onze hoop en verwachting botsen op de weerbarstige complexiteit van de werkelijkheid, zijn we als Hoorniks dode dochtertje van Jairus, in haar onmogelijke verwachtingsvolle positie. Maar zij blijft van hem dromen...

En hij komt, maar misschien anders dan zij dacht. Hij legt haar niet de handen op, maar vat haar bij de hand, en zet haar op de voeten, zodat ze op weg kan gaan. Hij helpt haar de drempel naar de volwassenheid over. Hij wekt haar op tot verantwoordelijkheid en daadkracht, tot keuzes maken in de dilemma's die nu eenmaal onontkoombaar zijn in een volwassen bestaan. Hij zegt tot haar, tot ons – en laten mannen, de broeders, de zonen Gods, zich voor één keer inbegrepen weten in de vrouwelijke aanspreekvorm – hij zegt tot ons: Meisje, sta op!

Bettine Siertsema

Gelezen: Lucas 8,40-56